

KIS LÁTÓ-SZÓTÁR

Élet – mondhatnám, hogy a \rightarrow *Látó* végigkíséri az ~-emet, a költőit mindenképpen. Amikor megismerem a szerkesztőket, az első menyasszonyommal élek, aki vásárhelyi. Ettől függetlenül Vásárhely idegen a számomra, holott még rokonaim is élnek itt. Gógös kolozsváriságomban meg se látom a várost, mindent lenézek, pedig húsz év múlva ide költözöm. „A három év például egyáltalán nem telt el, hanem van; minden pillanata áll egy helyben, kivetítve a mindenség ernyőjére, szélesen, mint egy divergens sugárnyaláb metszéspontjai szférikus felületen.” Ez szép, de ilyet csak utólag lehet mondani, *közben* nem. Mégis bejárok a \rightarrow *Látó*hoz, amikor itt vagyok, sőt, a menyasszonyom édesanyját fel is veszik egy darabig könyvelőként. • „Puszi a posztmodern poszteritásnak”, meg „Kis városunk szégyenfoltja: látomások piciny boltja” – olvasom az ajtóra filccel írt „posztokat”. Akkoriban még nincs Facebook, a játék azonban örök. Valamit én is írok, de nem nagy szám. • Aztán szakítunk, engem felvesznek a Kriterionhoz. A \rightarrow nívódíjak miatt viszont gyakran jövögetek, Láng Zsoltéknál vacsorázom, Kuszálík tepertőkrémjét falatozom, a Luca-napi szám bemutatóját élvezem, egyszer még a „Live is life”-ra őrzöngünk az ad-hoc bulin. • Szellemileg is „látós” vagyok: a szép *Helikon*-időszak lejár, a *Korunk* barátságos, mégis idegen, és nekem kevés a közöm a „tanulmányokhoz” – az én tanulmányaim tulajdonképpen esszék. Nem véletlen, hogy amikor 2008-ban felvesznek a \rightarrow *Látó*hoz, az esszérovat szerkesztője leszek.

Emlékek – az első ~, amelyek a \rightarrow *Látó*hoz kapcsolódnak, a \rightarrow nívódíjakhoz kötődnek. Mármint az első olyan ~, amelyekben úgy érzem magam, mintha közöm volna a folyóirathoz, legalább valamennyire. Látom, 1993-ban kaptam az elsőt. Talán akkor lehetett, abban az évben, hogy oda-bátortalankodom KAFhoz a kolozsvári bölcsészkaron, és átnyújtok két verset. És mindkettő meg is jelenik később! De akkor én még csak egy takonypóc vagyok, költő szeretnék lenni, de még nem tudom annak tartani magam – éppen azért szorulok rá a megerősítésre. Irigylem azokat, akik költőnek születtek. • Szóval amolyan „igazi ~-nek” nevezném a \rightarrow nívódíjasokat, amikor már körülbelül sejtem, ki vagyok, és a \rightarrow *Látó* is annak tart, akinek sejtem magamat. „Közösségi ~-nek” is nevezhetném őket, de leginkább felavatóknak. • Akkor, 1993-ban kapott nívódíjat Egyed Emese,

Ferenczes István és Jakabffy Tamás is. Tamás egy remek esszét olvasott fel arról, hogy láttunk mi már karón berkenyét ülni. Attól tartok, később, éppen abbeli buzgalmamban, hogy ne csak költő, hanem kritikus (és prózaíró meg jó szomszéd) is lehessen, durván megsértettem egy szöveggel, melyet a *Határátlépés* című kötetéről írtam. Annyi mindenre jó a → *Látó*, tán még a megkövetésre is. Bocsáss meg, Tamás. • Végül az → utazások is ide tartoznának, nekik azonban külön szócikket szentelek.

Havi Dráma – felolvasószínház a → *Látó* égisze alatt, partnerségben a Nemzeti Színházzal és a Művészeti Egyetemmel. Immár a 28. kiadásánál tart. Olyan kortárs szerzők drámáit olvasták fel a színészek és a hallgatók, mint Gianina Cărbunariu, Döbrentei Sarolta, Kiliti Krisztián, Pierre Notte, Rajiv Joseph, José Rivera, Székely Csaba, Andreea Vălean, Matei Vișniec stb.

Főszerkesztő – a *Látó Szépirodalmi Folyóirat* szellemi és anyagi, olykor politikai menedzsere. 1989 és 2003 között Markó Béla volt a ~, 2003-tól 2008-ig Gálfalvi György, aki azonban az előző időszakban is a feladatok oroszlánrészét végezte el. 2008-ban Kovács András Ferenc vette át a stafétabotot, tőle pedig 2019 júniusában Vida Gábor.

Irsai Zsolt – karizmatikus kisugárzású képzőművész, a → *Látó* dombornyomásos borítójának tervezője. 1990-ben, még Kolozsváron, MA-DISZt és *Jelenléte*t szervez, tervez, szerkeszt, később Marosvásárhelyen *A Hét* című lapot. • Hol biciklin, hol autón járja a világot, bandázásban és beszélgetésben egyaránt lehet számítani rá, legendák terjednek róla. • 2010-ben, ötvennégy évesen tér nyugovóra.

Igaz Szó – a → *Látó* elődje. 1954 és 1989 között szerkesztették, a leg-sötétebb időszakban. Paradox módon irodalmilag egyáltalán nem volt sötét: Bajor Andor, Bálint Tibor, Deák Tamás, Kányádi Sándor, Kós Károly, Panek Zoltán, Páskándi Géza, Sütő András, Szilágyi Domokos, Szilágyi Júlia és mások közöltek benne, nem beszélve azokról, akik szerkesztették, például Székely Jánosról vagy Nemess Lászlóról. Vagy Hajdu Győzőről, akit kár, de muszáj megemlíteni. • Néhányan „átnyúltak” a → *Látó*ba, mint Gálfalvi György, Jánosházy György, Kuti Márta, Markó Béla. A két szélső személyiség → főszerkesztő is volt a → *Látó*nál, Jánosházy pedig rendkívül hasznos szerkesztő és munkatárs: Shakespeare összes darabját újrafordította, még a tisztázatlan szerzőségű drámákat is. Több nyelven beszélt, és a szonetthez haláláig hű maradt.

Kötetek – első két kötetem is a → *Látó*ból nőtt ki. Egyszer csak felhívtam KAF, hogy állítsak össze egy kötetre való verset. Akkor „már” két éve

közöltem a lapban, első versezeteim azonban a *Helikon*ban jelentek meg 1990-ben, tehát már volt mögöttem némi idő. Az idő persze mindig kevés, akkoriban éppen azért, mert az ember azt hiszi, hogy *azonnal* közölnie kell, különben lemarad valamiről. Még nem tudja, hogy egyrészt nincs miről lemaradnia, másrészt mindig úgy érzi majd, hogy lemaradt, és ennek nemcsak hiúsági okai lesznek. • Az *Ikarosz imája* 1994-ben, a *Bolyongás* 1997-ben lát napvilágot a Mentornál, amely állítólag átveszi a Kritérium Forrás-sorozatát. Benő Attila és Kelemen Hunor kötetei abban is jelennek meg, de a Jánk Károlyé, a Vida Gáboré meg az enyém már nem. • Az első kötetem páratlan teljesítmény, legalábbis számomra. Úgy érzem, költő lettem. Mekkora naivitás! Konkrét helyeken viszont (önéletrajzok, pályázatok) nagyon is számít. Meg valamiféle fejlődésvonalban is: aki vigyáz az eszére és az ízlésére, tudja, mit nem kellene többet. Az *Ikarosz imája* az első kötetem, de ma már nem sok verset vállalnék belőle. • Máig emlékszem KAF gyöngybetűkkel írt képeslapjára, amelyen megírja, mely versek tetszenek neki, és melyek nem. A kötetigyekezetben nem hagyom ki a nem tetszőket, valósággal szomjazom a könyvre. Később sem szólalok meg, amikor egy mára kultúrmaffiótává fajult illető azt írja, miért engedte át „a mester” a gyengébb verseket. Nem vagyok jókor megszólaló.

Különszámok – talán a ~-at várom a legjobban, amikor még csak a → *Látó* olvasója vagyok. Az *ÁlomLátó* (1991. június), a *Szépirodalmi fonó* (1993. március), a *Nappali ház*, a *Holmi*, a *Pompeji*, az *ÉS* anyagából válogatott ~ (1997. június, 2000. július, 2001. június, 2002. április), a *város-Látók* (Velece, Bécs meg Bukarest – ezt már én szerkesztem), a „mit eszik a magyar író?” nagy élményeim. A legnagyobb azonban az irodalomtörténeti szám: ebben emlékezetes esszék jelennek meg, és úgy érzem, *történik valami általa*. Ha nem több és nem más, akkor „csupán” annyi, hogy megfogalmazódik egy szellemi nemzedék ellenérzése a diktatúrában kialakult értékrenddel, a „nemzetszolgálattal” és a „ne hajtsuk a vizet az ellenség malmára” elvvel szemben. • Egyes ~ anyagából kötetet válogatunk, így születik meg a *Városlátók* című könyv (2011). • Külön kell beszélnem a színházszámról, mely minden év augusztus–szeptemberi duplaszáma, és Láng Zsolt szerkeszti a hozzá érkezett eredeti darabokból vagy fordításokból. Egy ideig tanulmányok, interjúk, portrék is jelentek meg benne, mára azonban már kizárólag drámák látnak napvilágot – ki tudja, meddig? A szerkesztés ka-land is tud lenni.

Látó – mindaz, amiről itt szó van, s ami, mint egy mag, szétsugárzik a többi szócikken. • A ~ Szépirodalmi Folyóirat 1990 januárjától jelenik meg,

címe Batsányi János 1791-es költeményéből származik. A kilencvenes évek elején munkatársa volt Farkas Árpád és Nemess László; mai arculatát Birtalan-Kölök Zsolt és → Irsai Zsolt határozták meg, ezt a dombornyomásos sárga borítót ők tervezték.

Látó Irodalmi Játékok és Színpad – egyike azoknak a rendezvény-sorozatoknak, amelyek közel tartják, gondolják a → *Látó* holdudvarát. A változó rendszerességgel ismétlődő beszélgetések-találkozások írókkal-szerkesztőkkel többnyire már a G. Cafében játszódnak: olyanon is voltam már, amelyen mindössze öten-hatan vettünk részt, meg olyanon is, amelyen a csilláron is lógtak. Ha jól emlékszem, szerkesztői mivoltom első alkalmán, amikor az *ÉS* látogatott ide, megtelt a Művészeti Egyetem stúdió-terme. Amikor nem sokkal később Nádas Péter érkezett hozzánk, akkor biztosan. Esterházy Péter, Kányádi Sándor, Garaczi László és Nagy Noémi Ildikó is tömegeket vonzott, nem beszélve a legelső erdélyi slam poetry-ről vagy Nyáry Krisztiánról. Az idei költészet napi felolvasásunkon olyan öreg-hölgyek is megjelentek, akiket máskor soha nem látok, a Bloomsdayen viszont alig voltak. Minden lelombozottságom ellenére, mely akkor fog el, amikor csak lézengenek az illető esten, azt hiszem, a folyamatosság a fontos, az, hogy következetesen sorjázzanak az események.

Látó tábor – Szerkesztőtársunk, Szabó Róbert Csaba ötletének megvalósulása. 2017-ben rendezte az elsőt, tavaly volt a harmadik. Markó Bélától Bíró-Balogh Tamáson át Gálfalvi Ágnesig és Dánél Mónáig sokan vettek részt a ~-on, s a szerkesztőség tagjai számára természetesen kihagyhatatlan. Nyaranta Szilágybagosra, Robi szülőfalujába megyünk, és ott három napig felolvasunk, beszélgetünk, vitatkozunk, borozunk, biciklitúrázunk, focizunk, csillagvizsgálunk – mikor mit kíván és kínál az irodalom és az időjárás. A falu népe örömmel kapcsolódik be, a környékről is érkeznek érdeklődők, és az egész egy szilágyborzási felolvasással zárul – ott van a köz-ség kultúrotthona.

Nívódíjak – A ~ egy többfordulós műhelymunka eredményei. Ahogy én látom, az első szakaszban mindenki hordozza magában, hogy mi tetszett neki az év folyamán. Amikor a ~-ról szóló beszélgetésnek kialakul a konkrét időpontja, akkor ez a magnyi hordozás mindenkiben felizzik, és újraformálódik. A beszélgetésben aztán még inkább, míg végre megszületik a döntés. • A vélemények természetesen ütköznek, de sohasem elvtelenül, és noha nyilván szubjektív az olvasatunk, igyekszünk minél közelebb szorítani az objektivitás határához. • Főleg az utóbbi években, amióta a ~ kiosz-

tása változatosabbá vált, színházszerűbb, azóta maga az esemény is átalakult: rövidebb, pörgősebb, maibb lett.

Utazások – a → *Látó* létének egyik lényege. Hosszabb-rövidebb kihagyásokkal elindultak, most már -unk. Így utaztam a kilencvenes évek elején az árkosi írotáborokból Marosvásárhelyre, vagy Kolozsvárról Nagyváradra. Később, már a kétezesek végén Békéscsabára, Miskolcra, Zilahra, Szilágysomlyóra, Brassóba, Székelyudvarhelyre. Autóval és busszal, ritkábban vonattal. Odaérkezvén kicsit megmozgattuk elgémberedett tagjainkat, kávét ittunk, és megtartottuk a felolvasást. Aztán megvacsoráztunk és elindultunk, vagy megvacsoráztunk és ott maradtunk. Házigazdák és érdeklődők sokaságát ismertük meg, és kialakult bennünk egy belső Erdély-térkép.

Zseb – versmelléklet azokból az estekből, melyeket a → *Látó* Babits, Dsida, József Attila, Kosztolányi, Radnóti és mások emlékének szentelt. Selyem Zsuzsa, Balázs Imre József, Haller Béla, Nagy Attila, Visky András stb. elemezték a klasszikusokat, és a szövegek az elemzett versekkel együtt megjelentek a lapban. Abban az időszakban a → *Látónak* ún. „zsebe” volt, abban bújt meg a vékony melléklet.